БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, ҚАТЫҢЫНАР!

ШЫН

КПСС-ТИҢ ТЫВА ОБКОМУНУҢ, ҚЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген.

1952 ноябрь 20 ЧЕТВЕРГ № 225 (2655)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: — **А. Акара.**—Партийжи даалгаларны күүселдезинге коммунистерниң харыысалгазын бедидер (2 арын).

И. Принцев. — Өөреникчилерниң школага болгаш өг-бүлеге физиктиг кижизидилгези (2 арын).

Турабай Кулатов.—Совет Киргизия (2 арын).

П. Ушаков.—Колхозтарга мал кыштаглаашкынын чедиишкиниг организастап эрттирер (3 арын).

М. Бугалдай.—Хуучулар төлөөлеринин район хуралы (3 арын).

Улустарны тайбың камгалалының Конгрезинге уткуштур (4 арын).

Совет Эвилелинге Индияда улуг сонуургалдар (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Колхоз тургузуушкунунуң талазы-биле юридиктиг консультация (4 арын).

Совет спорттуң кышкы сезону

Совет күрүнеде күш-культура болгаш спорт херээ, хоорай, көдээниң ажылчы массаларын коммунистиг ёзуга кижизидериниң, оларның кадыкшылын улам дадыктырып быжыглаарының, бистиң чуртка коммунизмниң тнилелгези дээш маадырлыг чогаадыкчы күш-ажылче совет кижилерни сорук киирериниң база социалистиг Төрээн чуртун камгалаарынга оларны белеткээриниң чугула чепсээ болуп турар.

Бисте күш-культура, спорт херээниң чурт камгалалынга кызыгаар чок ужур-дузалыын улустарның улуг ашкызы болгаш баштынчызы эш Сталин мынчаар үнелээн: «... **Совет чурттуң күчү-шыдалын чогуур бедикке чедир көдүрүп, дайзыннарның халдаашкынындан ону амы-бодубиле камгалап шыдаар, ажылчыннарның шак ындыг ёзулуг салгакчыларын доруктуруп өстүрер херек».** Баштынчының ол генийлиг айтыышкынын чедиишкинниг күүседиринге таарымчалыг бүгү-ле байдалдар улам долузу-биле хандыртынып турар.

ССР Эвилелиниң көрүп четпес делгем девискээринин бүгү-ле булуннары ам күш-культура, спорттун калбак четкизи-биле шыва алдынган. Янзы-бүрү эки-тура спорт ниитилелдериниң хүрээлени шапкыны-биле өзүп, олар хоорай, көдээниң аныяк өскенин боттарын долгандыр сырый катыштырып турарлар. Дерип тургускулаан каш чүс муң улуг, биче стадионнар болгаш спорт шөлдери боттарынга күш-культураның массалыг хевирлерин үзүктел чок калбартып, миллион-миллион совет аныяктарга кадыкшылганың бүгү талалыг каннаалыышкынын берип турарлар.

Күш-культура, спорттун моон соңгааргы улам шапкын чечектелиишкинин хандырар дээш Совет чазак, Коммунистиг партия чаа-чаа сагыш салыышкыннарны илередип турар. Ол дугайы партияның XIX съездизинге бадылатынган 1951—1955 чылдардагы ССРЭ-ниң хөгжүлдезинин чаа беш чыл планының талазы-биле директивларда мынчаар айыттынган: **«Күш-культураның болгаш спорттун улам ыңайгы хөгжүлдезин хандырар».**

Совет спорт бодунуң кайгамчык массалыының база онзагай шынарлыының талазы-биле өске, ылангыя капиталистиг чурттарыындан үндезин ылгалдыг. Бисте күш-культура шимчээшкининиң массалыг чоруу дээш демисел, совет спортсменнериниң күш-культуржу мергежилиниң соксаал чок өзүүшкүү-биле үдетинип турар. Чүгле сөөлгү 2—3 чылдарның дургузунда безин спорттун янзы-бүрү хевирлериниң талазы-биле ССРЭ-ге 1400 ажыг рекордтар тургустунган, а бүгү делегейге 70 чыгам шылгарангай тергииделдер чаалап алдынган. Спорттун элээн чамдык кол хевирлериниң талазы-биле делегей чемпионнары шупту бисте.

Күш-культура, спорт шимчээшкини бистиң обласка бо чылын көскү экижилгени чедип шыдаан болгаш анаа партия, советтиң удуртулгазы мурнукузундан дээрежип турар. Эки-тура спорт ниитилелдериниң хүрээлени өзүп, аныяктарның спорткa сонуургалы улам-на улгадып турар апарган. Спорттун чайгы сезону чедиишкиниг эрттип, ооң чугула хевирлериниң талазы-биле көдээ черлерге болгаш область төвүнге организастап чоруткулаан маргылдаалар аныяк спортсменнериниң мергежили өзүп, спорт улам-на массалыг хевирже шилчип бар чыдарын бадыткап көргүскен. Көдээ аныяктар болгаш школачылар чайын спорттун массалыг хевирлериниң талазы-биле спартакиадаларга киришпишаан, «ГТО» база «БГТО» деп демдектериниң нормаларын хөй кезии чедиишкиниг дужааган.

Областың эң дээре спортсменнери эрткен чайын дөрт хоорайларның спорт маргылдааларынга киришкеш, хөй пургулуунда бирги, ийиги черлерни эжелевишаан, шилчиир кубокту база катап чаалап алган. Хол бөмбүү болгаш баскетбол талазы-биле областың шилиндек командалары РСФСР-ниң бирги чери дээш зоналдыг маргылдааларга бир дугаарында барып киржип, багай эвес түннелди көргүспүүшаан, Сибирьниң шыырак командаларындан чугула өөредилгени боттарынга алганнар. Мынчангаш 1952 чылдың чайгы спорт сезону бистиң областың күш-культура, спорт хөгжүлдезинге чаа бурунгаар базымны кылган.

Ам областың бүгү девискээринде хар чаап, кыш дүшкени-биле холбаштыр, спорттун чаа сезону эгелеп турар. Ынчангаш чер-черниң партия, совет, профэвилелдер болгаш комсомол организациялары база күш-культура, спорттун область, хоорай, районнар комитеттери, оларның кудуку коллективтери кышкы сезонну организастыг бедик деңнелге эрттирер, совет спорттун чаа-чаа чедиишкиннерин хандырар дээш, ажылчы белеткелди дүрген доозар ужурлуг.

Маңаа хамаарыштыр кол кичээнгейни эки-тура спорт ниитилелдериниң кудуку коллектив бүрүзүнге четчир санныг материалдыг базаны тургузарынче, ылаңгыя хаак, коньки, спорт костюму дээн ышкаш чугула херекселлерни хоорай, көдээниң бүгү-ле садыг четкилерин дамчыштыр массалыы-биле садыглаарын шын организастаарынче угландыр салыр херек.

Эки-тура спорт ниитилелдери, профэвилелдер болгаш комсомол организациялары районнар төптеринге, ажылчын суурларга, колхозтар төптеринге ниитиниң хаак станцияларын ажыткылааш, оларны таарымчалыы-биле дерип ажыткылааш, спорттун кышкы хевирлеринге бүгү аныяк өскенни массалыы-биле хаара тударын, оларның белеткелдерин үзүктелиишкин чок организастаар чорукту хандырар ужурлуг. Ол ышкаш болдунар черлерге катоктарны ажыткылааш, коньки-биле чыңгулап билир чаңчылдарга аныяктарны өөредир. База эки-тура спорт ниитилелдериниң кудуку коллектив бүрүзүнге кышкы спорттун тус-тус хевирлериниң талазы-биле секцияларны тургускулааш, оларның өөредилгезин доктаамал чорудар.

Үстүнде хемчеглерни боттандырары-биле чергелештир, күш-культураның кадыкшылгага ужур-дузалыының база мурнакчы совет спорттун кайгамчыктыг чедиишкиннериниң дугайында лекция, илеткелдериниң номчулгазын массаның ортузунга калбартып, кышкы спорттун ыяавыла сагыза чогуур чамдык дүрүмнериниң талазы-биле спортсменнерге медицина ажылдакчыларының консультацияларын организастаары чугула.

Эш И. В. Сталинның „ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары“ деп ажылынга холбаштырган лекциялар

ТАШКЕНТ. Партия хооркому Ташкентиниң Сталин аттыг пөс-тааны комбинадынга болгаш өске-даа бүдүрүлгелерге эш И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп ажылынга холбаштырган лекцияларны организастап эрттирген. Хоорайларның, районнарның болгаш заводтарның партия библиотекаларында консультацияларны эрттирип, литературалар делгелгелерин дерип тургускан. Сан экономика болгаш Ортаакы Азияның политехниктиг институттарында болгаш өске-даа өөредилге черлеринде эш И. В. Сталинның ажылының талазы-биле теоретиктиг конференцияларга белеткелдер чоруп турар.

Партия хооркомунуң чанында ажылдап турар Ташкентиниң дээди өөредилгезиниң хөй-ниити эртеншеринин кафедразының профессор-преподаватель составының доктаамал ажылдап турар семинары төөгүлүг чогаалды ханызы-биле өөрениринче эгелеп кирген.

(СЭТА).

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң депутаттарынга

Область Совединиң ээлчеглиг сески сессиязын 1952 чылдың декабрь 8-те чыылдырарын ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсекчи комитеди область Совединиң депутаттарынга дыннадып тур.

ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ КҮҮСЕКЧИ КОМИТЕДИ.

СССР Совет эвилелинде

„Октябрьның чаалап алыышкыны“ колхозка байырлал

ТАЛЬНОЕ. Киев областың «Октябрьның чаалап алыышкыны» деп көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары артельдиң организастатынып турғустунганындан бээр 30 чыл оюн демдеглээн. Ол колхозтун 30 чыл оюн таварыштыр колхозтун адрезинге Украинаның компартиязының ТК-зындан болгаш Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүлелинден, ССРЭ-ниң болгаш Украин ССР-ниң көдээ ажыл-агый министерстволарындан байыр чедирген телеграммалар келген.

«Октябрьның чаалап алыышкыны» колхоз—Украинада болгаш бистиң чуртувуста эң баштай тургустунган колхоз болур. 30 чылдың дургузунда ол колхоз чер ажылының бедик культурлуу-биле болгаш мал ажылының бедик продуктулуу-биле онзаланып турар хөй адырларлыг ажыл-агый апарган. Ол көдээ ажыл-агый артелинин тургустунган хүнүнден бээр үргүлчү ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Ф. И. Дубковецкий удуртуп турар.

Колхозтун клубунга байырлыг хурал болган.

Коммунистиг партияның, Совет чазактың болгаш эш И. В. Сталинның колхозка көргүзүп турар улуг дузаламчызының дугайын илеткелчи чугаалаан.

«Октябрьның чаалап алыышкыны» колхоз бо чылын бүгү көдээ ажыл-агый культураларының бедик дүжүдүн өстүрүп алган. Гектар бүрүзүнден-не 21 центнер тарааларыы, а свёкланы — 257 центнерни алган. Ноябрь 15-ке чедир инек бүрүзүнден 2869 килограмм сүттү саап алган. Көдээ ажыл-агый артелиниң орулгазы—1.800 муң рубль.

Эзн турган дазырда 30 чылдың дургузунда клубтуг болгаш электростанциялыг чаагайжыды тутунган колхоз сууру өзе берген. Бүгү хөй күш кирер чорудуушкуннар механизастатынган мал ажылының фермаларын тудуп тургускан. Ажыл-агыйда 43 электромоторлар ажылдап турар. Ажылдың 60 ажыг хевири механизастатынган.

Байырлыг хуралдың киржикчилери колхозчуларның эң эки өннүү эш И. В. Сталинга чорудар байырлыг чагааны улуг сорук киришкин-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

Колхозтарның акша орулгазының өзүлдези

СТАВРОПОЛЬ. Ставрополь крайның колхозтары көдээ ажыл-агый чылының баштайгы түннелдерин үндүрүп турар. Дүжүттүн болгаш ичтининиң мал ажылының көдүрүлгениниң түннелинде акша орулгаларының дыка өскенин ол түннелдер көргүзүп турар.

Нарын дүктүг хой ажылын хөгжүткен Аргирский районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели чүгле үш кварталдарның дургузунда эрткен чылдың бүгү дургузунда тыпканындан 5.775 муң рубль хөй орулганы алган. Хуваашпас фондуда бир миллион хире рубльди колхозчулар киир санаан. Степной районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде үш кварталдарның дургузунда акша орулгазы 3.825 муң рубль болган; хуваашпас фондуга немелде кылдыр 578 муң рубльди киргген. Колхозтун орулгазының өзүлдезин-биле холбаштыр трудоденьнин акшабиле төлээр кезээ улгаткан. Эрткен чылын Ленин аттыг колхоз бир трудоденьге 6 рубль берген турган болза, ам трудоденьге—10 рубль бээр болуп турар.

Чер ажылы элээн продуктулуг болгаш квалификациялыг болганының ачызында бо чылын крайда миллионер колхозтарның саны дыка көвүдээн. Чижээ, Арзгирский, Левокумский, Либкнехтов болгаш Петров районнарында колхозтарның 90 хуузу чылды миллион-миллион орулгаларлыг доозуп турар, а Апанасенков, Степной болгаш Ессентук районнарда бүгү көдээ ажыл-агый артельдери миллионерлер болуп турар.

(СЭТА).

Белорус ССР. Белоруссияның Коммунистиг партиязының Гомель хооркомунуң өөрөөки университединде 700 кижи өөренип турар.

Чуруктa: ВКП(б) төөгүзүнүң талазы-биле лекция. Мурнуку одуругда (солагай талазындан оң талазынче) — Гомельдиң электростанциязының техниги В. К. Луданик, Белоруссияның ЛКСМ хооркомунуң ажылдакчызы комсомолчу А. Д. Валеева болгаш № 8 далган дээрбезинин комбинадының механиги И. В. Шабентов.

Чуруу Шаровскийнин. СЭТА-ның пресслишези.

Мурнакчыларның дуржулгазын партия организациязы нептередип турар

ХАРЬКОВ. Киров аттыг турбогенератор заводунга партияның отчёт соңгулдалыг конференциязычга мурнакчы дуржулганы нептередиринче кичээнгейни четпес салган дээш партия комитедин коммунистер шүүмчүлээн. Конференцияның шиитпирин боттандырбышаан, партия комитеди ол ажылды чорударын дыка күштелдирген. Ам бүдүрүлгеде «стахановчу пятницаларны» доктаамал эрттирип турар. Ол хүн чүгле заводтун эң эки стахановчулары бодунуң күш-ажылчы методтарын чугаалап турар эвес. харын өске бүдүрүлгелериниң сураглыг кижилери: транспорт машина тудуушкунунуң заводунуң токары эштер Бутенко болгаш Фомченко, электри каннакчылары Демин, трактор заводунуң шой эзилдирикчизи Коздов, Харьковтун трактор заводунуң чаартыкчызы-инженери Кузнецов олар боттарының күш-ажылчы методтарының дугайын чугаалап турар.

Партия комитединиң даалгазын ёзугаар бөлүк коммунистер бүгү участоктарда ажылдарның бүгү чорудуушкуннарын ажылчыларда планнары-биле бижыглаар эки шынарның бригадазын тургузарының эгелекчизи Кисляковтун дуржулгазын өөренип көрген болгаш ол ажыктыг эгелээшкинни өске участоктарга нептередип тарадырын организастаан. Чаартыкчының ажылының методун заводтун хөй тиражыг солунунда болгаш тускай «алдарның хуудустарында» тодарадып парлаан. Чүс-чүс агитаторлар ол дугайын бүгү ажылчыннарга чугаалаан. Ам заводта шак ындыг эки шынарның онон бригадалары организастатынган. Ол бригадаларның чедиишкиниг ажылы чыл эгезинден бээр миллион ажыг рубльди камнап алырын болдурган.

(СЭТА).

Украинада чиик үлетпүрнүң бүдүрүлгериниң тудуушкуну

КИЕВ. Украинаның чиик үлетпүрү чедиишкиниг хөгжүп турар. Республиканың хоорайларында чыл бүрүде чаа бүдүрүлгелер ажыглалче кирип турар болгаш ажылдап турар бүдүрүлгелер чаартынып турар. Бо чылын Полтавада хөвең аргыыр күчүлүг фабриканың тудуушкунун дооскан. Ам мында амгы үениң пөстаавы дерилгезиниң монтаж ажылын кылырын доозуп турар. Одессада дүжүт фабриказының чаа пөстаавы цехи продукцияны берип эгелей берген. 1953 чылда маңаа идик фабриказы ажыглалга кирер.

Эр болгаш херээжен улустун хевин массалыы-биле даараар цехти 1953 чылда ажыглалга киирериниин үүдү-биле Киевтин Смарнов-Ласточкин аттыг дааранылга фабриказының күчүзү ийи катап улгадыр.

Харьковтун хөм кылыр «Большевик» заводунда бедик шынарлыг хөм бараанларын бүдүрүп үндүрериниң талазы-биле бүдүрүлге корпузун тудуп тургузуп турар.

Ол чаа корпусту ажыглалга киирери-биле бүдүрүлгенин бүдүрүкчүлүү 6 катап өзер.

Киевтин, Херсоннун, Винницаның болгаш республиканың өске-даа хоорайларында чиик үлетпүрнүң өске бүдүрүлгелери дыка калбартынып турар.

(СЭТА).

Хлеб быжырыышкынының механизастаашкыны

Москваның хлеб быжырар үлетпүрүнүң хлеб, булочка кылыгларын быжырарынга чарыгдаар далган сөөрткен дыка хөй демир орук составтары чоруп турар. Хлеб заводунда бүдүрүлгениң хөй күш кирер бүгү чорудуушкуннары механизастатынган болгаш автоматчытынган.

Москваның хлеб заводтарының биргээзи Н. С Хрущёв аттыг заводтун цехтери эки арыг-шевер. Ол бүдүрүлге «кончуг эки шынарның бүдүрүлгези» деп атты үш чыл эдилеп турар. Мында машиналар бүгү чүүлдерни кылып турар. Ол заводту автоматчы-завод деп адап турар. Он тонна хлебти быжырарынга ам чүгле 7—8 ажылчын хереглетиинип турар.

Слесарь Е. И. Костроминниң саналдааны хевилетинген ажыдыышкынның автоматтыг салыышкынының талазы-биле машинаның тургузуушкунун заводта кылыры дооступ турар. Ол машинаның ажыглатынарындан хол-биле кылыр ажыл долузу-биле чок болган турар.

Күш-ажылды механизастаанының түннелинде заводтун ажылчыннарының үш хире кезии 1954 чылдың үлүүнге ажылдап турар. Он бир айларның онаалдазын хуусаа бетинде күүседип, бот-үнени чигеткени биле завод 2,5 миллион рубльди камнап алган.

(СЭТА).

Тудуг планын күүсеткен

Бай-Тайга районда «Тиилелге» колхоз 1952 чылдың тудуг планын Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 35 чыл оюнун байырлалынга алдар болдуруп, чедиишкиниг күүсеткен.

Колхозтун бүдүрүлге планында 16 чурттарга бажыңы тудар турган болза, херек кырында 19 бажыңны ажыглалга киирген. 500 хой кирер 1 кажааны тудар тургаш, 1000 хой кирер 2 кажааны туткан, 80 бызаа, 60 улуг инек кирер 2 кажааны болгаш 1 тараа складын тудуп дооскан.

Тудуг планын чедиишкиниг күүседир дээш колхоз баштаар чер тудуг ажылының бригадазының составын быжыглап, бригадирниң илеткелин ап, четпестерни илереткеш, ону узуткаар хемчеглерни чорудуп келгенинден болгаш тудугжуларның ак-сеткилдиг, эрес-шудургу ажылындан тудуг планы мынчаар чедиишкиниг күүсетинген.

Бригаданың кежигүннериниң иштинде эштер Аптыы, Семискей, Магадыва, Балчый олар могаг-шылаг чок ажылдап, ажыл нормазын үргүлчү 150—200 хуу күүседип турарлар. Ам бригадада тудуг ажылы үргүлчүлевишаан, келир чылдың тудуунун белеткели чоруп турар.

—o—

Колхозтун малы кыштагларда

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районнуң колхозтары кышкы ажылдарга белеткелин доозуп, амгы үеде малын бүрүн кыштагларже көжүрген. Бо талазы-биле Эйлиг-Хемде Сталин аттыг колхоз элээн боттуг хемчеглерни ап, районда мурнакчы болуп турар.

Эрткен чылдагы шала кылдынган 500 хой кирер чаа кажааны ажыглалга киирбишаан, бо чылын биче малдарга 15 чаа кажааларны немей туткан. Ол ышкаш бода малдың 16, шээр малдың 31 эрги кажааларының септелгелерин чогуур өйүнде кылып алган.

Сталин аттыг колхоз бо чылгы мал кыштагладыышкынын зооветеринарлыг чурум ёзугаар чорудуп, малды аймак үзүн, назын аайы-биле тус бүрү кыштагларже көжүрген. Тодаргайлаарга: Куйлуг-Хемниң эки одарларында 400 ажыг хойну Оспакай, 208 хенче анайларны Шожулбай, 266 ирт болгаш 78 сергелерни Сүүр-оол олар кадарып турар, а бүдүрүкчүлерден 160 кошкар, хуналарны Эйлиг-Хемде Чаш-оол малдап турар.

Белеткетинген мал чемнерин план ёзугаар чарыгдаарын база одарны чөп ажыглаарын амдыгааштан көрүп, колхоз баштаар чери ол талазы-биле онаалгаларны малчын бүрүзүнге бергилээн. Ынчаарга малчыннар тодаргай, улам бедиткен хүлээлгелерни база алганнар.

—o—

Аңчылар баштайгы ээлчегде

Бо чылгы аңныыр сезонунда күрүнениң өлүк планын шевергин күүседир дээш Тожу районнуң аңчылары организастыг аттанган. Бо талазы-биле белеткел мурнуку чылдардан ыракта эки болган.

Аңчыларның баштайгы кээп турар бригадаларының көргүскени болза, бо чылын өлүк элбекшилдиг болган аңчылар бүрүзү байлак олчаларлыг болуп турар. Чучун, Сыгыртаа, Идам олар 1260 рубльдиң өлүүн киирер керээлиг чоруткаш, 2100 рубльдиң диинин дужааган.

Аңчылар баштайгы үнүүшкүнде-ле керээлерин ыракта ажыр күүседип турар. Данзыыр, Седип олар 750 рубльдиң өлүүн дужаар керээзин 175 хуу күүседткен. Ол ышкаш Аракчаа, Даваа, Ондар, Лүнзүн, Бадыр оларның бригадазы 675 диин, 4 кишти дужааган, Хүргүл, Кужугур олар 1075 рубльдиң керээзин чаргаш, 1495 рубльдиң өлүүн киргген-нер.

Районнуң кээп турар аңчылары деритинип алгаш, ам ийиги ээлчегниң аңнаашкынынче база аттанып турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Партийжи даалгаларның күүселдезинге коммунистерниң харыысалгазын бедидер

Тес-Хем районнуң Сталин аттыг колхозта партия эге организациязы (секретары эш Тоолай) коммунист бүрүзүнге партийжи даалгаларны шын берген. Эге организациянын коммунистериниң бо чылдың июнь 10-да болган ниити хуралы коммунист бүрүзүнге бердинген партийжи даалгаларны бадылаан.

Эге организация секретары эш Тоолай болза, коммунист бүрүзүнге партийжи даалга турарының ужурдузазын коммунистерге чугаалап берген. Колхозчулар ортузунга партия организациязының партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдарын экижидер, партийжи амыдыралга бүгү коммунистерниң идепкейлиг киржилгезин хандырар талазы-биле партийжи даалгаларның, оон күүселдезин организастаарының ужур-дузазы улуг дээрзи чреле билдингир апарган.

Ынчангаш, чамдык коммунистер боттарынга онаашкан партийжи даалгаларны идепкейлиг күүседип турар. Коммунист эш Дыртык инек мал фермазында ажылдап турар колхозчулар ортузунга агитас-массалыг ажылдарны чорудар хүлээлгелиг турган. Ол эки ажылдаан. Солун беседаларны колхозчуларга үргүлчү кылып берип келген. Ол боду «Шынны» болгаш районнуң «Бурунгаар» солунун чагыдып алган. Анаа парлатынган материалларны боду үргүлчү номчуп ап, а колхозчуларга тайылбырлап бээри чугула деп көргөн материалдарын ол номчувушаан, тайылбырлап берип турар.

Коммунист эш К. Улзай колхозтун хүндүлел болгаш көргүзүг самбыралары доктаамал ажылдаан турарын хандырар, оон үе-үеде үндүрүлгезин шуут боду харыылаар хүлээлгелиг. Ол партийжи даалганы эш Улзай эки күүседип келген. Кыска үеним дургузунда көргүзүг болгаш хүндүлел самбыралары 3—3 катап үнген.

Ынчалза-даа, коммунистерге бердинген партийжи даалгаларның күүселдезин партия организациязының секретарының талазындан доктаамал контрольдавайн турар. Партийжи даалгаларның күүселдезинин дугайында коммунистерниң харыысалгазын бедитпейн турарының түнелинде четпестерниң фактылары илгереп турар. Коммунистер С. Долума, Калдан, Балчыма олар колхоз бүдүрүлгезинин бригадаларынга солун тарадылгазын харыылаар деп даалганы эки күүсетпейн келгеннер. Колхоз төвүнден бригадаларже солун тарадылгазы экиживээн, чагыкчыларның солуннары колхоз конторазынга ай-айы-биле чыткылаар таварылгалар тургулаан.

Чылгы мал фермазынга болгаш тудуг бригадазынга агитхуудустар үндүрерин, агитация ажылын чорударын эштер Шойдак, К. Дугар-оол оларга партийжи даалга чуруму-биле хүлээндиргеи турган. Ол чугула ажыл чорувайн келген.

Хой фермазында коммунистер С. Даваа. Янчанмаа олар боттарынга онаашкан партийжи даалгаларны эн-не четпес күүседип турарлар. Мал чемин белеткээриниң кампаниязының үезинде сиген шөлүнде бригадага организастыг болгаш кижизидилгелиг ажылды коммунист эш С. Дүлдүй четпес чоруткан. Партийжи даалгага оон харыысалга чок болган чоруу багай түннелге четкен. Бригада сиген белеткелинин планын ыракта-ла чедир күүсетпээн.

Агитколлективтиң удуртукчузу эш Тоолай боду тудуг бригадазында ажылдап турар, а ында партийжи-политиктиг ажыл дыка четпес чоруп келген. Колхоз тудуунуң темпизи оожум чоруп турар. Эрткен үш кварталдарның дургузунда бо чылын тутса чогуур 16 чурталга бажыннарындан үгле 4 кылдынган. Бо болза, колхозчулар ортузунда чоруп турар партийжи-политиктиг ажылдарның ажыл-агыйжы сорулгалар-биле дүүшпейн турарының херечизи болур. Партия организациязының секретарының ажылдап турар черинде үлегерлиг байдал тургустунган турар ужурлуг.

Коммунистерге партийжи даалгаларны таарыштыр хуваап тургускандан бээр дөрт айлар эрткен. Коммунистерге бердинген партийжи даалгаларның күүселдезинин чоруп турарының дугайында айтырыгны эге организацияның хуралынга чугаалажып көөрү чугула турган. Партийжи даалгаларны харыысалга чок байдал-биле көрүп турарының фактыларын коммунистерниң боттарынга шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң оруу-биле билиндирер херек.

Коммунист бүрүзү бодунуң организациязының ажылынга боттуг дузалашкан тудум-на, ол организацияның ниити ажылы көскү түннелдерлиг болгаш бедик деңнелдиг болур дээрзин уттуп болбас.

А. АКАРА.

Политшколаның өөредилгези

Өвүр районнуң Саглы сумузунда партияның ийиги чылдың политшколазы 1952—53 өөредилге чылын эки белеткелдиг, организастыг эгелээн. Баштайгы кичээлдерге 9-ку теманы өөренген. Оон-биле кады партияның Уставын болгаш бешки сталинчы беш чыл планының дугайында партияның директиваларын база партияның XIX съездизинге эш Маленковтуң отчёт илеткелин өөренип эрткен.

Политшколада шупту 17 кижи өөренип турар. Дыннакчылар кичээлдерге эки белеткелдиг кээп турарлар. Дыннакчыларның аразында коммунистер Тажы, Бузур-оол, Херел олар өөренип эрткен материалдарын эки шиңгээдип ап турарлар.

Политшколаның пропагандизи коммунист эш Очур бодунуң хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип, башкылаар темаларынга эки белеткенип, өөредир материалдарны амгы үеним амыдыралы-биле холбаштырып, кичээлдерни солун болгаш бедик идеялыг деңнелге эрттирип турар.

Т. САРЫГ-ООЛ.

Колхозчу чылгычыларның чедиишкини

Кызыл районнуң Тапсыда «Черби» колхозтуң чылгычылары эштер Ч. Чүдек-оол, Ч. Оңгар-оол олар 5 чыл ажыг үеним дургузунда улуг күжениишкинниг, ак-сеткил-биле ажылдап турар.

Бо чылын 58 төрээн белерден 58 эки шынарлыг кулуннарны бүрүн доруктуруп турар болгаш ол колхозтуң 220 баш одар чылгы малын чылда өстүрүп, ажаалда хайгааралын хандырып турарынга боттарының чылгычылары Биче-оол, Оңгар-оол оларга колхозчулар бүзүрелдиби-биле чоргаарланып турарлар.

Бодунуң колхозчуларының ол идегелин эштер Биче-оол, Оңгар-оол олар чедип алырда боттарынга хамаарышкан ниитиниң чылгы малын үе-үелерниң онза байдалынга хамаарыштыр одарладып, кышка удур деңнилдезин бедидип турар. Эрткен чайын чылгызын Оо-Хемиң силиг оттуг сериин тайгаларынга одарладып чайлатканындан бо чылдың кыжында семис деңнилделиг чыл ажар болгаш кыштан чангыс-даа баш мал хоратпазы-биле ам күскү одарлаашкынын эки чорудуп турар.

С. ЧАНЗАН.

Өөреникчилерниң школага болгаш өг-бүлеге физиктиг кижизидилгези

Бичии уругнуң физиктиг кижизидилгезин оон угаан талазы-биле хөгжүүрүнге холбаштырбышаан, марксизм-ленинизмниң үндезилекчилери болза, коммунистиг ниитилелдиң өзүп орар салгакчыларының физиктиг кижизидилгезинин улуг ужурдузалыын айтып турганнар.

Бичии уругларның физиктиг кижизидилгези оларның чажындан эгелээш, өг-бүлезинге кижизидилгезинин болгаш школага өөредилгезинин бүгү үезинде үргүлчүлээр ужурлуг. Бичии уругнуң кадык, сергек, капшагай, күштүг болгаш кандыг-даа бергелерни ажып тиилеп шыдаар аргалыг болурун үгле оон-биле чедип ап болур.

Башкы кижи өөреникчилерниң ада-иелери-биле кады оларның кадыкшылының дугайында сагыш салыр болгаш эмчиниң дузазы-биле өөреникчи бүрүзүнүң физиктиг байдалын билген турар ужурлуг.

Өөреникчилерниң школага болгаш өг-бүлезинге шын тургускан хүн чуруму физиктиг хөгжүлдеге канчаар-даа аажок улуг рольдуг. Ынчангаш башкылар хүн чурумун шын күүседириниң дугайында өөреникчилерге болгаш оларның ада-иелеринге сүмелерни бээри чугула, үгле дээрге, күш-ажылды болгаш дыштанылганы шын ээлчештирери, чемненирде доктааткан үени сагыыры, өйлүг үеде удууру—өөреникчилерниң кадыкшылының, чедиишкинниг өөредилгезинин үндезини болур.

Медерел органнарының ажылын шын болдурары бичии уругларның угаан талазы-биле кижизидилгезинге, оларны күш-ажылга болгаш чурт камгалалынга эн экизи-биле белеткээринге кончуг чугула.

Класска кичээл үезинде өөреникчилерни столга шын орарын хайгаарап, оргазын ыргайпазын, дуртсынын стол кырынче эмин эрттир донгайткаш, хөректиң сайзыралын доктаатпазын көөр ужурлуг.

Бичии уругларның шын болгаш сүүзүннүг эки чемненилгезинин дугайында сагыш салыры чугула. Бичии уругларның чиир чеми калорийлиг, белоктуг, үстүг, углеводтуг болгаш витаминнерлиг болур ужурлуг. Бир хонуктуң дургузунда бичии уругларны дөрт катап чемгерер. Эртенги чем биле дүштеки чемниң аразында үе элээн үр болур үве болганда, эртенги болгаш дүштеки чемнерниң аразында ийи дугааргы изиг чемненилгени организастаар херек. Чемненилге үезинде арыг-шеверни сагыырынга, кадыг чемнерни эки дайнап чиириннге уругларны чанчыктырар.

Бичии уруглар хүн-бүрү арыг агаарга 2—3 шактар дургузунда агаарлаар ужурлуг. Бичии уругларга тускайлаан өрээлдерниң агаарладыышкынын үзүк чокка чорудар.

Чунар-бажынга уругларның доктаамал чунуп турарын хайгаараар, чунганда иштики ак хептерин ыяавыла солуурун көөр херек. Оон ынай хүн-бүрү эртенги чунуушкунну боттандырар.

Бүгү мага-ботту өл пөс-биле чодуп ап турары, эртен уйгу соочда азы кежээ удуурда курлаккы чедир өл аржыыл-биле хүннүң-не дүрбүтүнери мага-боттуң кацналырынга улуг ужур-дузалыг.

Бичии уругларның хеви кезээде арыг болур болгаш оон шимчээшкининге шаптыктаваас, чиик болур ужурлуг.

Уругларның кадыкшылын камгалавышаан, бис оларның организмин быжыктырып турар бис. Кадыкшылы быжыг, организми шыдамыккай болганда, бичии уруглар бойдустуң байдалы кандыг-даа турда арыг агаарга чоруп, чылдың бүгү үелеринде селгүстээшкиннер, походтар кылып шыдаарлар.

Бичии уругларның кыдыкшылынга болгаш хөгжүлдезинге гимнастика улуг ужур-дузалыг. Ынчангаш эртенин-не уругларының гимнастика кылып турарын ада-иелер чедип алыр ужурлуг. Өг-бүлеге эртенги гимнастика болза, школага күш-культура кичээлдеринге немелде болур. Күш-культура кичээлдеринге бичии уруглар үгле гимнастика мергежилгелери-биле кызыгаарлатынмас, харын шимчээшкинниг болгаш спортчу оюннарны база кылыр.

Күш-культураны үгле кичээлдерге азы часпарлар аразында кылыры-биле кызыгаарлап каап болбас. Школага класстан дашкаар күш-культура болгаш спорт ажылдарын улуг хемчээлдии-биле калбартып чоруткан турар ужурлуг. Ындыг ажылдарны хостуг хүнерде, кичээлдер соонда чорудуп болур. Ол болза, маргылдааларга, массалыг спортчу үнүүшкүннерге, экскурсияларга, турисчи походтарга өөреникчилерни калбаа-биле киириштирери болур.

Оон аңгыда күш-культураның массалыг байырлалдарын, спорттуң кышкы-даа, чайгы-даа хевирлерин чорудар ужурлуг. Бичии уруглар ГТО-нуң болгаш БГТО-нуң демонстрации дужааган турарын хандырар.

Бүгү өөреникчилерни күш-культура болгаш спорт хемчеглериннге хаара тудар сорулга-биле аңаа хамаарышкан тайылбырлал ажылдарын калбартып, бо талазы-биле комсомол болгаш пионер организацияларынга даяныры чугула.

Ол ышкаш эмчилерниң, спорт мастерлериниң, эң эки күш-культуржуларның илеткелдерин беседаларын чорудары, күш-культура дугайында кино-чуруктарны коллективтии-биле көөр чорукту практикалаары, маргылдааларны үргүлчү чорудары эргежок чугула.

Өөреникчилер-биле күш-культура ажылын школаның болгаш өг-бүленин, башкыларның болгаш ада-иелернин, комсомол болгаш пионер организацияларының кады ажылдажылгазы-биле чорудар. Бичии уругларның физиктиг кижизидилгезинин сорулгалары үгле ынчан чедиишкинниг күүсетинер.

И. ПРИНЦЕВ.

Аныяктарның кежээки школазын бедик деңнелче

1952—1953 өөредилге чылында аныяктарның кежээки школазынга өөренири-биле Шагаан-Арыг хоорайның аныяк өскенинден 42 кижи билдириишкин киирип, адын бижиткен турган.

Чаа өөредилге чылында аныяктарның кежээки школазы сентябрь бирде план ёзугаар эгелээн. Өөредилге чылын эгелээнден бээр кежээки школа неделяда дөрт удаа кичээлдеп келген. Школаның өөреникчилери математика, орус дыл, география, төөгү, химия, бойдус, физика болгаш тыва дыл эртемнерин өөренип турарлар.

Өөредилге эгелээнден бээр элээн үе эрткен. Ындыг болза-даа, аныяктарның кежээки школазының ажылы мынчага чедир эки-ле шулуудавайн турар. Өөредилге чылы эгелээриниң мурнунда өөренири-биле 42 кижи билдириишкин киирип, адын бижиткен турган болза, амга чедир херек кырында үгле 27 кижи өөренип турар. Хоорайның албан организацияларында комсомолчулар болгаш аныяктар дыка хөй. Олар өөредилгеже хаара туттунмаан.

Ылангыя райпромкомбинат, райпо, МТС—бо организацияларда дыка хөй комсомолчулар болгаш аныяктар бар, а оларның кончуг эпээш кезии кежээки школада өөренип киргеен. Оларны өөредилгеге хаара тудар талазы-биле ол организацияларда комсомол организациялары базала сагыш салбайн турар.

Аныяктарның кежээки школазының ажылынче районо кичээнгей салбайн, оон өөреникчилерин өөредилге номнары, саазын, карандаш болгаш өөредилгениң өске-даа херектерлери-биле четче хандырбаан.

Мынчангаш хоорай аныяктарының кежээки школазының ажылын экижидери-биле ВЛКСМ райкому болгаш районнуң улус өөредилгезинин килдизинден дарый хемчегни алза чогуур.

Т. ВАСИЛЬЕВ.

ЭВИЛЕЛДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

СОВЕТ КИРГИЗИЯ

Октябрь революциязынга чедир Киргизия Россияның эн-не хожудангай кыдыгларының бирээзи чораан. Анаа патриархальчы-феодалдыг байдал тергиидеп, ядарал болгаш культура чок байдал киткеп турган. Үгле Октябрьның социалистиг Улуг революциязы киргиз улуска хосталганы, национал болгаш күүне талазы-биле тускайжылганы хандырган. Совет эрге-чагырга киргиз улусту чаартылгаже киирип, ону хостуг социалистиг хөгжүлдениң оруунга чедирип келген.

Бир эвес кустаржы хевириниң каш бүдүрүлге черлерин санаваска революция мурнундагы Киргизияга үлетпүр барык чок турган. Ам үеде республикада даг рудазының, хөмүр таштың, чем үлетпүрүнүң, үлетпүрнүң өске-даа адырларының түс-үс бүдүрүлге черлери бар апарган. Даа чугула адырлар—станок база машина тудуушкуну тургустунган болгаш калбак хөгжүлделиг болган. Киргиз ССР-ниң үлетпүрүнүң ниити продукциязы дайын мурнундагы 1940 чыл-биле дөмейлээрге ийи катап алгаткан.

Киргизияның үлетпүр бүдүрүлге черлери делегейде эн-не мурнакчы да-чурт техниказы-биле хаптырынган. Кызыл-Кияның, Сулюкуң, Кок-Янгактың кустаржы шахталарының орнунга амгы үениң бүдүрүлге черлери тургустунган, ларда өрүмнээшкин, хөмүрнү бөлүүн чепсек-биле казары, ону дамыглаары болгаш чедирер черже чорудары ышкаш хөй күш үнер ажылар бүрүнү-биле механизастатынган, электровозтар, хөмүр бузар машиналар, хөмүр комбайннары калбаа-биле ажыглатынып турар. Хөмүр ашчылар 1948 чылда-ла дайын өлүндеги беш чылды күүседипкен-ер.

Республикада чиик үлетпүр чедиишкинниг сайзыралды чедип алган. Үгле сөөлгү үш чылда эң улуг хөвең аргыкчы завод, кидисгиң эки сорттарының кылыгларының фабриказы болгаш өске-даа элээн хөй бүдүрүлге черлери ажыглалда кирген, Оштуң торгу комбинады калбарып турар. Чиик үлетпүр Министерствозунуң бүдүрүлге черлериниң ниити продукциязы 1948 чыл-биле дөмейлээрге, 1951 чылда 45.1 хуу көвүдээн, а торгу пөстерниң болгаш трикотаж кылыгларының бүдүрүп үндүрүүшкүнү 1948 чылга удур 1951 чылда ийи катап хөй өскен. Шылгарангай чедиишкиннер республиканың үлетпүрүнүң бүгү өске-даа адырларында чаалап алдынган. Үгле сөөлгү үш чылдың дургузунда көдээ ажыл-агый машина тудуунуң Фрунзе аттыг заводу продукция бүдүрүп үндүрүүшкүнүн 40 ажыг хуу улгатырган.

Көдээ ажыл-агыйда ханы чаартылгалар болган. Колхозчу тургузуг Киргизияның көдээзиниң арнын танытынмас кылдыр өскерткен. Республиканың тарылга шөлдери үзүк чок калбарып, көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүү чайгылыш чок өзүп турар. Революция мурнунда үе-биле дөмейлээрге, тараа бүдүрүлгези 86 хуу, хөвеннин—барык-ла үш катап көөдээн. Киргизияның ховуларында шаанда анаа өстүрүп көрбээн хөй-хөй чаа культураларны бүдүрүп турар. Бистиң республикавыс чигир сьеклазының, эфироүстерниң, лубя культураларының, эм чечээнин улуг бүдүрүкчүзү болу берген.

Малдың баш саны дыка көвүдээн. Киргизияда мыйыстыг улуг малдың чаа бедик продуктулуг Алатау уксаазын өстүрген. Ол ышкаш республикада өстүрүп турар чиңге дүктүг болгаш эттиг хойларның уксаазы калбаа-биле нептерээн.

Көдээ ажыл-агый продукциязын көвүдедиринге шиитпирлиг ужурдузаны механизация ойнап турар. Бистиң МТС-теривис, совхозтарывыс болгаш колхозтарывыс мунмун тракторларлыг, хөвең ажаап алыр машиналарлыг, комбайннарлыг, мал ажылының бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаарынга янзы-бүрү техникалыг болуп турар. Суг күжү-биле ажылдаар 74 электри станциялары 218 колхозтарны, 48 машина-трактор станцияларын болгаш машина-мал станцияларын, он-он совхозтарны электри энергиязы-биле хандырып турар, он-он муң «Ильичиниң лампалары» колхозчуларның бажыннарын чырыдып турар. Республикада ийи чүс ажыг көдээ ажыл-агый артельдери санатынып турар, оларда хову ажылында хөй күш үнер ажылдар электри күжүнүң дузазы-биле механизастатынган. Киргиз ССР-ниң көдээ электрификациязының хөгжүлдезинге беш чыл планы калбак перспективаларны ажыдып турар. 1955 чылдың төнчүзүнде республикага калбак электрификацияны чорудуп болур хире гидроэлектростанциялары биске тургустунган турар.

Киргиз тараачыннар революция мурнундагызы ышкаш карангы-бүдүүлүк болгаш бижик билбес, көжүп чоруурлар эвес апарган. Олар байшыдалгыр, өөрүшкүлүг амыдыралдыг болгаш культураже депшип кирген. Оон ачызы-биле сөөлгү чылдарның дургузунда колхозчуларның аразындан көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң хөй-хөй ёзулуг чаартыкчылары депшип үнген. Ош областа Араванский районнуң Молотов аттыг колхозта бригадир Алля Анаров үгле Киргизияга эвес, харын оон ырак даштында безин билдингир апарган. Хөвенден эң бедик дүжүттерни алганы дээш Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры атка ол ийи катап четкен. Фрунзе областың Ворошилов районда «Аламедин» совхозтуң малчызы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, Сталинчы шанналдың лауреады Ибраим Бектембаев инектериниң сүттүг продуктулуун бедидеринге кайгамчык чедиишкиннерни чедип алган. Фрунзе областың Кагановичинский районда Калинин аттыг колхозтуң звеночузу Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Суракан Кайназарова чигир свеклазының эң бедик дүжүттерин—гектардан ортумаа-биле 1200 центнерни хөй чылларда улаштыр өстүрүп келген.

Совет тургузугнуң байдалдарында, ССРЭ-ниң улустарының найыралының болгаш бот-бодунга дузалам-чызының үезинде киргиз улустуң национал культуразы көскүзү-биле чечектелген. Республикада ыяавыла бүгү-ниити чеди чыл өөредилгезин боттандырган. Бичии уруглар школага барып албас хире чангыс-даа суур база эң ырак даглыг районнар ам чок. Республиканың 1.627 школаларында 135 муң ажыг уруглар өөренип турар. Сөөлгү чылдарның дургузунда 8—10 класстарда өөреникчилериниң саны дыка өскен.

Бистиң улустуң культуралыг амыдыралында кончуг улуг болуушкун болза, эрткен чылын Фрунзеге Киргизтиң күрүне университетиниң ажытынганы болган. 10 дээди болгаш 26 ортумак тускай өөредилге черлеринде ам 20 муң ажыг студентилер өөренип турар. Муң-муң эр, херээжен киргизтер инженерлер, агрономнар, эмчилер, педагогтар, эртем ажылдакчылары апарганнар.

Республиканың амыдыралынга ССРЭ-ниң эртемнер академиязының Киргиз филиалы улуг рольду ойнап турар. Киргизияда 34 эртем шинчилел албан черлери бар, оларның ажылдакчылары сөөлгү чылдарның дургузунда улус ажыл-агыйын сайзырадырынга чугула ужур-дузалыг элээн проблемаларны шиитпирлээн. Үлетпүрде болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинде мурнакчы совет эртемниң чаа-чаа чедиишкиннери нептереп турар.

Киргизияда культура-чырыдыышкын албан черлериниң калбак адырларлыг четкизи бар. Оон хоорайларында болгаш суурларында 1400 клубтар болгаш культура бажыннары, 1124 библиотекалар, 415 кинотеатрлар болгаш кино салбырлары ажылдап турар, культураның болгаш дыштанылганың парктары ажытынган.

Операның болгаш балеттиң Киргиз театрының, Киргиз шии театрының, областарның, районнарның театрларының, сценаларында киргиз драматургтарның шиилерин, Пушкиниң, Островскийниң болгаш өске-даа орус классиктериниң өлүм чок чогаалдарын көргүзүп турар.

Республиканың ном үндүрер чери марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын чыл бүрүде хөй-хөй тиражтарлыг кылдыр үндүрүп турар. Киргизияның ажылчы чоннары улуг орус чогаалчылар Пушкиниң, Лермонтовтуң, Гогольдуң, Толстойнуң, Горькийниң, Маяковскийниң чогаалдарын, совет чогаалчыларның романнарын, тоожуларын болгаш шүлүктерин төрээн дылының кырынга номчуп турарлар. Национал киргиз чогаалчылар болгаш улустуң акыннары—Токтогул Сатылгановтуң, Алымкул Усенбаевтиң, Джаомарт Боконбаевтиң, Касым Алы Баялиновтуң, Сталинчы шанналдың лауреады Тугельбай Сыдыкбековтуң болгаш өскелерниң-даа чогаалдарын хөй тиражтар-биле үндүрүп турар.

Республикада чурталга болгаш культура амыдыралдың улуг тудуушкуну чоруп турар. Оон найысылалы—Фрунзени, оон хоорайлары—Ошту, Джалал-Абадты, Прижевальскийни, Талассты, Кызыл-Кияны, Сулюкту, Кок-Янгакты, Ташкумырны мун-мун чаа улуг бажыннар каастап турар.

Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда киргиз улустуң чедиишкиннери кайгамчык улуг. Улус ажыл-агыйының болгаш республиканың культуразының улам ыңай өзүлдезинин болгаш чечектелиишкининиң перспективаларын чаа беш чыл планы—партияның XIX съездизинин директиваларында айытканн тиилелгелериниң программазын киргиз улустуң мурнунга ажыдып берип турар.

Беш чылдың дургузунда үлетпүр продукциязының бүдүрүп үндүрүүшкүнү 80 ажыг хуу өзер. Хөй-хөй чаа үлетпүр бүдүрүлге черлери тургустунган турар. Тарылга шөлдери калбарар, тараа бүдүрүлгези 33 хуу, чиг-хөвең—64, чигир свеклазы—20 хуу көвүдээр. Ниитиниң малының баш санын дыка көвүдедири, оон продуктулуун бедидери планда көрдүнген. Чаа беш чылда чурталга тудуушкуну, школаларның, эмнелгелериниң, эртем болгаш культура-чырыдыышкын албан черлериниң тудуушкуну улам-на калбарар. Ол сорулгаларга төзевилел эрткен беш чыл-биле дөмейлээрге 50 хуу улгадыр.

Совет Киргизияның ажылчы чоннары ол канчаар-даа аажок улуг программаны чедиишкинниг күүседиринге ханы бүзүрелдиг. Оларның маадырлыг күш-ажылы тайбыңның хөрээн быжыглап турар дээрзин, советтер чуртунуң бүгү улустары-биле кады коммунизмниң чырыткылыг бединче улуг базымнар-биле чоруп олурар дээрзин олар билирлер.

Турабай КУЛАТОВ.
Киргиз ССР-ния
Дээди Совединиң
Президиумунуң даргазы.

Колхозтарга мал кыштаглаашкынын чедиишкинниг организастап эрттирер

Партияның XIX съездизинин бешки беш чыл планының талазы-биле директиваларында мал ажылында кол сорулга ниитинин малының продуктулуун дыка бедидери-биле кады, оон баш санын улам ынай көвүдедири болуп хевээр артар деп айыткан.

Партияның XIX съездизинин бо директивазын чедиишкинниг күүседирде малдың баш санын өстүрер, оон продуктулуун, үрелиг чоруун бедидер, ажаалга, чемгерилгезин экижидер талазы-биле хемчеглерни чорударын каш катап күштелдирери чугула.

Бо хемчеглерни хандырарының эн чугула үүлдериниң бирээзи —мал кыштагладыышкынын чедиишкинниг организастаары болур. Малдың ажаалга, чемгерилгезин организастаар айтырыгже улуг кичээнгейни салырын кыш негеп турары биллиндир. Кыштаглаашкынны чедиишкинниг чорутканындан бешки беш чыл планының мал ажылын хөгжүдер талазы-биле планныг ажаалгаларын күүседири, малдың чаш төлүн көвүдедири хамааржыр. Бо негелделер болза, колхозтарның, көдээ Советтериниң болгаш район организацияларының удуртукчуларынга, мал ажылының тускай эртемниглеринге колхозтарның бүгү малчыларынга мал кыштагладыышкыны-биле холбашкан бүгү хемчеглерни организастап чорударынче онза кичээнгей салырын хүлээдип турар.

Эрткен чылдың кыштаглаашкынын Сүт-Хөл, Тес-Хем, Тере-Хөл районнарның колхозтарынга багай организастап эрттиргениниң ниитиниң малы элээн хорамчалыг болганын, а Улуг-Хем, Таңды районнарның колхозтары бо чылдың ноябрь 1-де мал өстүреринин күрүне планын күүсетпээнин демдеглээр херек.

Мал кыштагладыышкынын организастап эрттирер талазы-биле эрткен чылдың чазыгларын бо чылын чамдык колхозтарда болгаш районнарда база катаптап турар. Бо чылын сиген белеткелиниң планын Эрзин район чүгле 35,3 хуу, Тес-Хем—48,9 хуу, Бай-Тайга—40,6 хуу, Барыын-Хемчик—54 хуу күүсеткен. Малга бөдүүн чемнер белеткээриниң планын долдурар ужурлуг хөй саван, тараа погу Таңды, Каа-Хем, Улуг-Хем, Бай-Тайга районнарның колхозтарының шөлдеринде бөлдүнмейн турар. Саваң сараатташкыны шыдажыр аргажок оожум темпи-биле чоруп турар. Мал чеми тараа фондуларын ниитиниң малының баш санынга ам-даа үзүп тургуспаан.

1952—1953 чылдың кыштаглаашкынынга мал чемнериниң белеткелиниң шак мындыг байдалы болза, ниитиниң малынга хереглетинер хемчээлин ёзугаар мал чемнериниң фондуларын долдурарынче доп-дораан хемчеглер алырын колхозтарның удуртукчуларынга, зооветучастоктарның болгаш пунктуларның тускай эртемниглеринге хүлээдип турар.

Колхоз бүрүзүнге шаңнарда болгаш тараа шөлдеринде төп каан бүгү саванны, тараа погун бөлер херек, ол болза, бөдүүн чемнерде хереглелдиң 30 хуудан эвээш эвезин долдуруп шыдаар. Колхоз бүрүзүнге мал чеми тараа фондузун үзүп тургузар болгаш бөдүүн чемнериниң курлавыры хөй эвес черлерге оон чстпезин мал чеми тараа фондузун көвүдедип тургаш дуглаары чугула.

Мал чемнерин камналгалыг чарыгдаар сорулга-биле колхоз бүрүзүнге мал чемнерин чарыгдаарының ай планнарын оон хөй кезиин мал оолдап турган үеде база кыштың эн харыысалгалыг үезинде чарыгдаарын барымдаалап чогаадып тургузар.

Бистиң областың байдалынга малга чем балансызы амдызында кашкы одар чемнеринден болгаш тургузу чиртир бөдүүн, шыктыг база концентраттыг чемнерден болуп турарын, харын чамдык колхозтарда болгаш районнарда одар чемнери ам дээрезинде кол болуп турарын өөренип көргеш, белеткетинген чемнерни камналгалыг чарыгдаары-биле кады кышкы одарларны чөп ажыглаарын организастаары чугула. Мооң ужурунда кыштаглаашкынның баштайгы хүннеринден эгелээш бүгү одарны малдың чүзүн аайы-биле быжыглап, оон соонда чоорту одарладыры-биле оларны аңгы-аңгы участоктар кылдыр үзер. Кыштагларның чоок одарларын улуг соок үезинде болгаш кол нуруузунда төрүүр база күжү кошкак малдарның одарынга ажыглаар кылдыр таарыштыр хуваары чугула.

Одарлар чедишпейн барза, баштай мыйыстыг бода малды ынаар одарлаткаш, оон соонче одарда артып калган чавыс оттарны ажыглап шыдаптар хой, өшкүнү сүрер арганы хереглеп болур. Ниитиниң малынга бөдүүн чемнер чедир белеткетинмээн үеде артык кыштагларны магадылап белеткээри, оларга чылыг кажааларны, чуртталга бажынын тудар болгаш мал чемнерин сөөртүп чедирери онза чугула.

Мал чемнерин камналгалыг чарыгдаарының болгаш мал кыштагладыышкынын чедиишкинниг хандырарының ийи дугаар чугула үүлү болза, бар турар чемнериниң ажыглалын шын организастаары болур. Чүнүң-даа мурнунда колхоз бүрүзүнге белеткетинген чемнерниң шыңгыы камгалалын, оларның чарыгдалының учёдун тургузар. Кызыл районнуң «Победа» колхозунда 3 сараат сигенни мал чиген. Бай-Тайга районнуң «Победа» колхозунда чамдык сарааттарны кажаалаваанындан база мал төтчеглеп турары ышкаш чоруктарны кажан-даа болдурбас херек.

Чемнерни малдың будунуң адаанга чаза бастырбайн, камналгалыг чарыгдаар дээш ферма бүрүзүнге мал чемгерер тускай үзүктерни болгаш малга чем каап бээр черлерни тургузар. Ферма бүрүзүнге саванны доораар, буска чымчадыр, хаваа чемгереринге шишкиндини, бызаага ижиртиринге шишкинди суугун белеткээр болгаш өске-даа хемчеглерни алыр.

Малдың кышкы чемгерилгезин организастаары-биле чергелештир малдың продуктулуун бедидеринге, оон баш санын камгалаарынга эки таарыштыр тургустунган кажаалар улуг ужур-дузалыг болур. Ынчаарга эрткен чылга бодаарга бо чылын колхозтарның фермаларында кыштаглаар малдың саны дыка көвүдээн. Ындыг турбуже, чамдык колхозтарның удуртукчуларының талазындан бо чугула ажылче чогуур кичээнгей салбайн турар. Мооң хараазындан 1952 чылда колхозтарга тудар мал кажааларының планы амга чедир күүсетинмээн. Чижээ, Кызыл районнуң «Победа» колхозунга бо чылын чаңгыс-даа мал кажаазы туттунмаан болгаш ам 1000 хире хойга, 50—60 инекке кажаа четпейн турар. Колхоз даргазы эш Базыр-оол ниитиниң малының кажаа-биле четче хандыртынмаанын билип турала кандыг-даа хемчег албаан. Бо районда «ТАРН XII улуг хуралы» колхозта 500 хойга кажаа четпейн турар, «Черби» колхозта 49 хаванның кажаазы шуут чок болуп турар. Тес-Хем, Барыын-Хемчик, Сүт-Хөл болгаш Тере-Хөл районнарның колхозтарының мал кажаалары база четпейн турар.

Колхозтарның удуртукчулары болгаш малчылары мал кажааларының тудуунун ажылын күштелдирер талазы-биле шиитпирлиг хемчеглерни доп-дораан алыры негетинип турар. Тудуг талазы-биле ажылды кыштың байдалдарында соксатпайн, бүгү малды эки кажаалар-биле бүрүн хандырарынга чедир чорудар херек. Ылаңгыя чаш болгаш төрүүр малдарны таарымчалыг кажаалар-биле хандырар.

Кыштаглаашкын үезинде мал ажылынга зооветеринария хандырылгазын экижидип, аарыгларга удур баш бурунгаар хемчеглерни алыры, аарыг малдарга өй-шаанда дуза көргүзери тергиин чугула.

Кыштаглаашкын болза, мал ажылында эң харыысалгалыг үе дээрзин өөренип көргеш, бүгү колхозтарга мал ажылының кадрларының составын эде көрүп, фермаларның бригадаларын мал ажылынга сонуургалдыг эки колхозчулар-биле, коммунистер болгаш комсомолчулар-биле четчеэзри чугула.

Мал ажылдакчыларының күш-ажылының төлевирин кышкы үеге доктаатынган өртектер ёзугаар саанаар болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Тыва автономнуг областың талазы-биле 1949 чылда хүлээп алган доктаалын барымдаалап, күш-ажылдың немелде төлевирин ыяавыла ажыглаар херек.

Колхозчу мал ажылында улуг четпестериниң бирээзи болза, фермаларга эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин неп-тередирин чедир үнелевейн турары болур. Бистиң областың колхозтарының фермаларында чаш малды доруктурар, малдың баш санын камгалап алыр, оон продуктулуун бедидер талазы-биле кайгамчыктыг көргүзүглерни чедип ап турар мал ажылының мурнакчылары эвээш эвес. Чижээ, 1952 чылда Барыын-Хемчик районда «Победа» колхозтуң хойжузу эш Бегзи төрүүр 100 хой бүрүзүнден-не 115 хураганны, Улуг-Хем районда Киров аттыг колхозтуң хойжузу эш Кунан-Кара база 100 хой бүрүзүнден 112 хураганны доруктуруп алган. Ол районнуң «Свобода труда» колхозунда саакчы эш Макавкина сүт саалдазының планын 113,5 хуу күүсеткен. Таңды районда «Кызыл партизан» колхозтуң хаван ажаакчызы эш Залуцкая төрүүр хаван бүрүзүнден 20 хаван оолдарын өстүрүп алган. Чөөн-Хемчик районда «Искра» колхозтуң инекчизи эш К. Байыр-оол бо чайын инек малдың аныяктарын 90 хонукта одарлаткаш, инек бүрүзүнүң хонукта немешкеп өртумак дензизин 1100 грамм кылдыр семирткен.

Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин шиитээдип алыр төлээде, колхоз бүрүзүнде агро-зоотехниктиг курстарга зооветернария өөредилгезин чогуур негелдезинге чедир тургузар ужурлуг.

Колхозтарның удуртукчулары, мал ажылының фермаларының эргелекчилери, малчыннар болгаш областа мал ажылының тускай эртемниглери болза, мал ажылын хөгжүдер, оон продуктулуун бедидер талазы-биле коммунистиг партияның XIX съездизинин салган сорулгаларын күүседир дээш, мал кыштагладыышкынын чедиишкинниг организастап эрттирер дээш социалистиг чарышка калбаа-биле кирер хүлээлгелиг.

П. УШАКОВ,
көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы.

Хуучулар төлээлериниң район хуралы

Бо чылдың октябрь төнчүзүнде Барыын-Хемчик район төвү —Кызыл-Мажалыкка районнуң хереглел кооперациязының хуучулар төлээлериниң отчёт-соңгулдалыг хуралы болган. Хуучулар төлээлериниң хуралынга райпо баштаар чериниң эрткен тос айлар дургузунда чорудуп келген ажылдарының отчёдун болгаш организастыг айтырыгларны чугаалашкан.

Райпо баштаар чериниң даргазы эш Дондар эрткен тос айларның иштинде кылган ажылының отчёдунга бо аразында садыг системазынга болгулаан элээн чамдык чедиишкиннерни чугаалаан. Райпо тос айларның бараан саарылгазын 108 хуу, оон иштинде пөс аймаан 123 хуу, продукцияны 147 хуу, тудуг материалдарын 221 хуу чедир саарган. Ол ышкаш чемненилге саарылгазын 138 хуу күүсеткен. Бараан саарылгазының талазы-биле эш Доржу эргелекчилээн «Победа» колхозта майгын 130 хуу, эш Чернова эргелекчилээн «Нефтьбазада» магазин 122 хуу, эш Полева эргелекчилээн «Барлык» совхозта магазин 111 хуу, эш Очуржап эргелекчилээн Аксы-Барлыкта майгын 110 хуу күүседип, мурнакчы болуп турар. Райпо бо аразында көдээ ажыл-агый продукциязын белеткээрин 82 хуу, оон иштинде саржагны 60, эытти 58 хуу күүсеткен. Бо талазы-биле Акта майгын эытти 104 хуу, саржагны 77 хуу, Хөнделең майгыны эытти 103 хуу, Кара-Хөл майгыны саржагны 102 хуу күүседип, эки түңнелди көргүскеннер.

Илеткелчи райпо баштаар чериниң болгаш садыг магазиннериниң ажылында база садыг кадрлары-биле ажылда улуг-улуг четпестерни илереткен. Илеткел сөөлүнде ревизия комиссиязының даргазы эш Чүлдүмге сөс бээр дээрге, ол «кандыгдаа ажыл кылбаан мен, хуралга-даа олурбас мен»—дээш, хуучуларның төлээлер хуралынга безин олурушпайн барганын хуралдың даргазы төлээлерге дыңнаткан.

Хуучуларның төлээлер хуралының киржикчилери шүгүмчүлелди, боттшүгүмчүлелди калбартып, кижи бүрүзү бүгү-ле четпестерни боттарының саналдарынга илереткеннер.

Райпо баштаар чери, оон даргазы Дондар кадрлар-биле ажылды шуут кошкатканындан улуг бухгалтер Тартый-оол, бухгалтерлер Грудинин, Хорошева олар үргүлчү арагалаар, күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр, аморальдыг үүлгедиглерни эвээш эвес удаа кылып келгенин, ол ышкаш № 2 магазиниң эргелекчизи Седе-ева ажылга харыысалга чокталып, магазинин үргүлчү хааглыг тургузуп, садыгны кылырда өн-тала тырттар болгаш садыг иштинге арагалап, магазинге келген бараанларны магазинин тырттыыштааш, таныштарынга дүне садып турда, бо талазы-биле райпо баштаар чери кандыгдаа хемчег албаан деп эш Конзан шүгүмчүлээн.

Райпо баштаар чери, оон садыг килдизи эки шынарлыг бараанар келирге, көдээ майгыннарга хуваавайн, хоорай иштинге садып саарар болгаш ылаңгыя колхозчу тараачынарга чугула хереглелдер: орун, сава, бажың иштиниң хереселдерин болгаш тудугга хереглээр шил, хирээ, балды, алмаз дээн ышкаш бараанларны эккелдирзе-даа, көдээ үндүр бес үүлдер бар деп эш Кенден чугаалаан.

Көдээ ажыл-агый продукциязының садып алыышкынынче райпо багай сагыш салып турары-биле көдээ интеллегенцияларны чем продуктулары-биле четче хандырбайн турар. Кызыл-Тайга, Кара-Хөл сумуларында болгаш «Победа» колхозта башкылар ийи чыл дургузунда райпога идик-хеп чагааш, ону садып ап чадаан болгаш сөөлгү үеде ол черлерде башкылар далган, саржаг үүлдери-биле доктаамал хандыртынмайн турарын башкы эш Сат саналдаан.

Райпо баштаар чери бараан саарылгазын шын эвес кылып, товаровед Ананьина, садыг килдизиниң эргелекчизи Черепанова олар совет садыг принцивин каржызы-биле үреп, хереглелдиң чугула бараанларын боттарынга чажыды-биле шиңгээдип келген турунда, райпо даргазы эш Дондар оон-биле эптежип турар деп эш Маадыр-оол чугаалаан.

Ол ышкаш райпонуң бараан болгаш аъш-чем складтары районнуң чамдык удуртукчу ажылдакчыларының магазини апарганын, ол талазыбиле ылаңгыя райпо ажылдакчылары боттарындан эгелээш, бараанны шилип ап турарын база бараан складының эргелекчизи Кара-оол хүндүс складка арагалап, бараан алыр дээн кижилерге бараан санадыр, фактура бижидип келгенин эш Чүлдүм шыңгыы шүгүмчүлээн.

Райпонуң хөй-ниити чемненилге черлери совет садыгның байдалынга окта-ла таарышпас чорукту болдуруп, ылаңгыя столовая эргелекчизи Шестопалов чемненикчилерни каржызы-биле көөр, оларны 2—3 шактарда манадыр, столоваяга чемненир дээн кижи чем ижер аяк, шопулаан ап алыр, сава чок кижилер 10 рубльди оон өртээ кылдыр төлээр, аъш-чемниң шынары куду, шай, мүн үргүлчү соок, а директор Шестопалов үргүлчү арагалап, чемненикчилерге хулиганзыг аажыг чаңны көргүзүп турарын шүгүмчүлел кылган төлээ бүрүзү райпо баштаар черинге шыңгыы айтып турган.

Райпо баштаар чери магазин эргелекчилериниң илеткелин ховар ап, удуртулга бербес, контроль чорутпазындан өре-самчыгдалдар улам көвүдеп турар. Чижээ, эрткен тос айларда самчыгдал ниитизи-биле 921.421 мүн рубль чедип турар. Ылаңгыя садыг шугумунга кирген кижилерни хынавазындан Шекпээрге турган Чадамба 33.173, Дөң-Терезинге турган Ким-оол 34.924, раймагка турган Содуна 29.254 рубльдиң бараанын самчыгдаан турда; ол кижилерни райпо баштаар чери мынчага чедир харыысалгаже шилчитпейн, үүгле ажылдан хостаан. Ак майгынының эргелекчизи турган Бадына халажырда, анаа-ла бир колхозчу кижи-биле чугаалашкаш, ону бодунуң орнунга кирген турда, хүлээп алыышкынга райпо баштаар чери бодунуң төлээзин безин чорутпаан ийикпе черле ынчаш эрги, чаа халашкан кижилерниң шыңгыы санажылгазын чорутпайн турарындан кооперацияның хөренгизи хөй-биле самчыгдатынып турар.

Санал-шүгүмчүлел бүрүзү райпонуң ажылы үүгле багай эвес, харын шуут-ла үгдереп баксыраан дээрзин илереткен. Ынчангаш хуучулар төлээлериниң район хуралы үстүнде четпестерни биле тура облХНЭ-ниң баштаар чери райпога дузаны кошкак көргүзүп, оон ажылын контрольдавайн турганын, ол ышкаш бо хуралга бодунуң төлээзин безин чорутпаанын шыңгыы демдеглээннер.

Хуралга райпо баштаар чериниң чаа составы соңгутунган. Үстүнде четпестерни кыска хуусаада чайладып узуткаарынче угланган чугула шиитпирни хурал хүлээп алган.

М. БУГАЛДАЙ.

Редакцияга чагаалар

Клуб ажылын сегидер

Чөөн-Хемчик районнуң Хөндергей сумузунуң «Красный пахарь» колхозта көдээ клуб сөөлгү үеде бодунуң ажылын барык-ла соксаткан. Оны организастап ажытканындан бээр элээн үр үе эрттип турар. Бо аразында аңаа элээн каш эргелекчилер солчуп халашкан. Эң баштайгызында клубтуң эргелекчизинге эш Манчаккай ажылдап турган.

Эш Манчаккайның эргелекчилеп турар үезинде клубтуң ажылы чүгээр эки турган. Клубтуң ишти каас, шимелдези-даа шымбай, культураның одаанга дөмейлешкек турган. Клубка радиоприёмник, гармонь, хылдыг музыка херекселдери, ном-дептер дээш өске-даа үнелиг үүлдер хөй турган. Ынчаарда аңаа массалыг кежээлер болгаш номчулга конференциялары-даа өй-өйде болуп турган.

Оон сөөлүнде комсомолчу Анай-доо колхоз клубунуң эргелекчизинге кирген. Оон эргелекчилээн үезинден бээр-ле көдээ клубтуң, ында библиотеканың ажылы сандарап эгелээн. Культура-чырыдыышкынның ол албан черинге политкижизидилгелиг, культура-массалыг ажыл ам шуут чорбастаан. Ол хөй кезиинде-ле хаалчак турар болгаш ажыл планы ай-айда чогаатынмайн келген. Клубта музыка херекселдери эвээш бар-даа болза, чамдыызының хылы чок, үрелик ийикпе, а бир чамдыктары ис чок читкилээн.

Көдээ клубтуң ажылы шак ынчаар суларааныныың уламындан аңаа боттывынгыр уран-чүүлдүн көргүзүүдаа болбастаан. Мооң мурнунда тургускулаан бөлгүмнер сандарап дүшкен. Ынчангаш улустуң хуу талантылары ам кандыг-даа деткимчени албайн турар.

Бир эвес организастыг байдалга тургузуп, өөредип деткиир болза, колхозчуларның ортузунда элээн талантылыг ыраажылар, хөгжүмчүлер, тоолчулар хөй. Клубтуң библиотеказында политиканың, ченчааал болгаш көдээ ажыл-агыйның эвээш эвес литературалары бар, ынчалза-даа оларны үргүлчү шыгжаган ужулбайн турары-биле ажыглап көрбээн. Анай-доо халашканының соонда оон ортунга комсомолчу Хураганчык Эгелеп эгелээн. Эш Хураганчык Анай-доодан аңаала акт ёзугаар үрелик-бузук чүвелер хүлээп алган боордан башка, оон бээр база чүнү-даа кылбаан. Ам клуб аңаа-ла бир инек кажаазы-биле дөмей. Оон иштинде хааржаатап каан приёмниктен, бир кызыл шкафтан өске чүү-даа чок. Клубтуң ажылы шак мынчаар баксыраан турда, районнуң культура-чырыдыышкын килдизинин инструктору эш Даржаа, ВЛКСМ райкомунуң секретары эш Бине мынчага кандыг-даа хемчег албайн турар чорук окта шын эвес.

Культураның үстүнде албан черин чоннуң культурлуг хөгжүлдезинин ёзулуг төвү кылдыр хуулдуруп, аңаа партийжи удуртулганы хандырарын КПСС-гин, ВЛКСМ-нин Чөөн-Хемчик райкомнарынга, районнуң культура-чырыдыышкын килдизинге сүмелезе чогуур.

С. ПОПАЙ-ООЛ.

Бижик өөренириниң бөлгүмнерин организастаар

Бижик билбес болгаш бижикти биче билир чонну бижикти эки билир кылдыр өөредиринче сагыш салыры партия болгаш совет органнарының соңгаарлатынмас сорулгазы. Улуг-Хем районнуң Хендергеде Маленков аттыг колхозта партия эге организациязы болгаш Хендерге сумуу Советтериниң ол сорулганы күүседиринден дашкаарлаан.

Эрткен 1951—1952 өөредилге чылында бижик билбес 45 кижини бижикке өөредириниң ийи бөлгүмүн колхозка организастаан. Бөлгүмнүн культармейжизинге Хендергеде чеди чыл школазының башкылары Мөгени болгаш Чүлдүмнү томуйлаан. Бижик өөренириниң бөлгүмнеринге 3 удаа кичээлдерни эрттирген. Оон соонда бөлгүмнерниң культармейжилери тайбыңзырап олурупкан болгаш бижик өөредилгези шуут соксаан.

Ынчангаш бижикти билбес чонну бижикке өөредириниң бөлгүмнерин тургузуп, бөлгүмнүн культармейжилерин томуйлааш, культармейжилерге эргежок чугула методтуг дузаламчыны көргүзери чугула. Ол ышкаш бөлгүмнүн дыңнакчыларын саазын, карандаш болгаш өөренир черни хандырар талазы-биле хемчегни ап, бөлгүмнүн ажылын доктаамал хыналдага тургузарынче партия эге организациязы база суму Советди кичээнгейни угландырары чугула.

Т. БАЛГАН.

Доктаамал комиссияларның катышкан хуралы

Өвүр районнуң Хандагайты, Солчур суму Советтериниң доктаамал комиссияларының даргаларының болгаш кежигүннериниң катышкан хуралы чоокта чаа болуп эрткен.

Доктаамал комиссияларның ажылчорудулгазының дугайында кол сорулгаларның талазы-биле илеткелди хуралга дыңнаан.

Оон аңгыда Хандагайты, Солчур суму Советтериниң доктаамал комиссияларының ажылының дуржулгазын хуралга дыңнап, ону чугаалажып көрген. Хандагайтыда суму Совединиң тудуг болгаш суур сайзырадылгазының талазы-биле эш Дамба даргалаан комиссиязы бодунуң хүлээлгезин эки күүседип турар. «Коммунизмче орук» колхозтуң тудуг бригадазы бо чылын чаңгыс-аай хевирлиг 12 чуртталга бажыңнарының тудуун бүрүн доозуп, ажыглалда дужааган.

Комиссия тудуг бригадазын үүгле планын күүседиринче организастаан эвес, ол ышкаш кылган ажылды бедик шынарлыг кылырынче кыйгырып, ажылдың эки түңнелдиг болурун негеп турар. Ынчангаш тудуг бригадазының ажыглалда дужааган чуртталга бажыннары эки шынарлыг болганын хуралдың киржикчилери демдеглээн.

Оон-биле чергелештир Хандагайты суму Совединиң Самбуу, Настык-Доржу даргалаан доктаамал комиссияларының ажыл планнарын кылып алза-даа, планда көрдүнген ажылдарны күүседир талазы-биле хемчег албайн турарын ол хуралга санал бергеннер тодараткан. Ол ышкаш Солчур суму Совединиң чамдык доктаамал комиссияларының ажылының четпези маңаа илерээн.

Хандагайты болгаш Солчур суму Советтериниң даргалары Сазыг, Деизиг доктаамал комиссияларның ажылынче кичээнгейни кошкадып, дузаламчы көргүспейн турарындан чамдык доктаамал комиссияларның ажылы куду деңнелдиг болуп турарын санал бергеннер шүгүмчүлээн болгаш суму Советтериниң доктаамал комиссияларының ажылын экижидеринче кичээнгейни салырын, оларны үргүлчү бодунуң удуртулгазынга тургузарын суму Советтериндe, оон даргаларынга сүмелээн.

Доктаамал комиссияларның катышкан хуралынга доктаамал комиссияларның ажыл планын тус-тузунда бадылаан. Доктаамал комиссияны чер-чер Советтериниң чоннуң ортузунга организас-массалыг ажыл чорударынга бир чугула чери болдурарының талазы-биле хүлээлгелерни комиссия кежигүннери алгаш, ону херек кырынга боттандырар дээш ажылдап турар.

Д. ШАГДЫР.

Муң баш хойга кажаа херек

Кыштаглаашкын айтырыы чыл бүрүде-ле тургустунуп, ниитиниң малын чаңгыс-даа баш хоратпас дээш улуг кичээнгейни партия болгаш чазак сагыш салып турары Сүт-Хөл районнуң колхозтарының баштаар черлеринге черле билдингир.

Ындыг турбужа Алдан-Маадыр сумузунда Жданов аттыг колхозтуң баштаар чери мал кыштагладыышкынының ажылынче кичээнгей салбайн турар. Оон хараазы-биле ниитиниң 1000 ажыг баш шээр малы амдыгаа чедир кыштың соогундан камгаланыр чылыг кажаа чок болуп турар.

Шээр мал фермазының эргелекчизи эш Капшык-оол ниитиниң малын одарладырынга четчир Хөлчүктүг баштары, Маны-Чүрек болгаш өске-даа элбек одарларга кыштаглар белеткээр ажылды чорутпайн, чыл-чылда-ла соңгаарладып келгениниң түңнелинде хожа турар колхозтуң өдек-кыштаанда улустуң септеп алган кажааларын хунаажыр чоруктарга таварыштырып турар.

Ниитиниң шээр малын кыштан чаңгыс-даа баш хоратпайн менди чыл ажырар дугайында айтырыгны доп-дораан колхоз баштаар черинге тургузуп, элбек одарлыг черлерге четчир санныг чылыг кажааларны тударынче күштү олче салыры Жданов аттыг колхозтуң баштаар черинден болгаш районнуң көдээ ажылагый килдизинден шыңгыызы-биле негетинип турар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге уткуштур

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. Улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге Болгарияның ажылчы чоннары идепкейлиг белеткенип турар.

Ноябрь 16-да тайбың камгалалының национал конгрези ажытынган. Ол конгресске хоорайлардан болгаш суурлардан төлээлер келген.

Бүгү чуртта ажылчы чоннарның хуралдарын, конференцияларын эрттирип турар. Ол хуралдарга болгаш конференцияларга тайбың камгалалының комитеттериниң кежигүннери Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязының шиитпирлерин таныштырып турар.

Тайбың камгалалының үшкү национал съездизинге алдар кылдыр дыка хөй үлетпүр бүдүрүлгелер тайбының күш-ажылчы ээлчээнде ажылдап турарлар.

Болгарияның күш-культуржулары улустарның тайбың камгалалының конгрезинге алдар кылдыр аныяктарның бүгү-делегей эстафедазынга киржирлер. Болгарияга аныяктарның эстафедазы ноябрьның 22-де эгелээш, ноябрь 27-де Русе хоорайга доостур. Оон румын аныяктар тайбынның эстафедазын хүлээп алгаш ону Веваже улам ынай алгаш чоруурлар.

РУМЫНИЯ

БУХАРЕСТ. Улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелге Румынияның ажылчы чоннарының киржириниң дугайында айтырыгны Румынияның тайбың камгалалының доктаамал комитединиң бюрозу-биле тайбың камгалалының Национал конгрезинге белеткелдиң талазы-биле организакчы комиссия чугаалашкан. Тайбың камгалалының Национал конгрезин бо чылдың декабрь 5—7-де чыылдырар дугайында шиитпирни үндүрген.

Национал конгресске болгаш улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелдериниң чуруму-биле бүгү Румынияда тайбың талалакчыларының область конференциялары болуп эрткен. Конференцияларның киржикчилери Румынияның ажылчын партиязының болгаш чазактың тайбыңга ынакшылдыг политиказын долу деткиишкин-биле илереткен болгаш тайбының база социализмниң чөленгижи — Совет Эвилелиниң улустарының үлегерин эдереринге боттарының шиитпирлиин илереткеннер. Ол конференцияларга тайбың камгалалының область комитеттерин болгаш тайбың камгалалының Национал конгрезинге баар төлээлерни соңгаан.

АНГЛИЯ

ЛОНДОН. Улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелдериниң талазы-биле Англияның инициативчи комитединиң ноябрь 13-те медээлээни болза, Конгресске баары-биле 41 төлээлерни Англияда соңгаан болгаш ам 81 төлээлерни соңгуур деп турар. Конгресске белеткел ажылдарын 90 организациялар чорудуп турар. Конгреске белеткелдерни ол ышкаш бүдүрүлгелерде 70 бөлүктер чорудуп турар.

ССРЭ-биле культурлуг харылзааның корей ниитилелиниң чеди чыл ою

ПХЕНЬЯН. ССРЭ-биле культурлуг харылзааның корей ниитилелиниң тургустунганының чеди чыл ою ноябрь 11-де болган. Кореяның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының аразында акы-дүнма найыралдыг харылзааларны быжыглаарының херээнге улуг рольду ойнаан ниитилелдиң оюн корей парлалга улуг кичээнгей-биле демдеглээн.

Ноябрь 11-де Пхеньянга ниитилелдиң байырлыг хуралы болган. Ол хуралга ажылчыннар, тараачыннар, эртемденнер болгаш хоорайның хөй-ниитизинден төлээлекчилер киришкен. Хурал соонда «Дидим кижилер» болгаш «Бис тайбың дээш» деп совет киноларны көргүскен.

Ниитилелдиң чеди чыл болган оюнга алдар болдурган хуралдар ол ышкаш бүгү ниитилелдиң можулар болгаш уезд комитеттеринге болгулаан.

(СЭТА).

Чехословак-совет найыралдың айы

ПРАГА. Ноябрь 4-те кежээ «Бланиг» кино театрга «Уттундурбас 1919 чыл» деп кино чуруктуң үүнүп эгелээни-биле совет киноларның фестивалы Прагага эгелээн. Бир улуг экранны Вацлавск шөлде тургускан. Совет киноларны көөрү-биле Чехословакияның найсылалының муң-муң чурттакчылары чыглып кээп турар.

ССРЭ-де коммунизм тургузуушкунунуң чедиишкиннериниң дугайында лекциялар база беседалар хоорайларда болгаш суурларда эгелээн.

(СЭТА).

Совет Эвилелинге Индияда улуг сонуургалдар

ДЕЛИ. Инди-совет культура фестивали ноябрь 8-те Хайдерабадта ажытынган. Фестивальдың чоруп турарының үезинде: «Совет Украина», «ССРЭ-де каналдарның болгаш гидростанцияларның тудуушкуну», «Дайын сөөлүнде чылдарда совет улустуң чедип алыышкыннары», «Совет чурукчуларның чаа ажылдары» деп делгелгелер болгаш Күрүненің Третьяков галлереязының чуруктарының тыртырган хоолгазының делгелгези ажылдап турар. Ол ышкаш «Кубань казактары», «Индияның кино төлээлери ССРЭ-де», «Аныяк назынның парады» болгаш өске-даа совет киноларның көргүзүлдезин организастаан.

3 муң кижи киришкен фестивальдың ажыдыышкынына Хайдерабад штаттың премьер-министри турган Веллоди болза, «Индияда совет делгелге Индияның болгаш Совет Эвилелиниң аразында туруп турар найыралдың харыылзааларын быжыглаарынга дузалап турар» деп медеглээн. Хайдерабадтың аштап турар чурттакчы чонунга Совет Эвилелиниң ажылчы чочнарының чоокта чаа чедирген аъш-чем дузаламчызын Веллоди онзалап демдеглээн.

Хайдерабадтың парлалгазы болгаш хөй-ниитизи фестивальга улуг сонуургалдыын илередип турар. Чүгле баштайгы үш хүннериниң дургузунда делгелгелерге болгаш кино көргүзүлдезинге 7 муң ажыг кижи чораан.

(СЭТА).

Индияның компартиязының политбюрозунуң медеглели

ДЕЛИ. «Компартияны идеология болгаш организас талазы-биле быжыглаары дээш демиселдиң политик талазы-биле канчаар-даа аажок чугула болу бергениниң» дугайында Политбюроның резолюциязын Индияның компартиязының Теп комитеди чүүлдүг деп көрген медеглелди Индияның Коммунистиг партиязының Политбюрозу парлап үндүрген. «Партияның идеологтуг болгаш организастыг ажылында кол четпестерни чайлаадырынче» угландырган тускай илеткелди белеткээрин Төп комитет Политбюрога дааскан.

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгрезиниң шиитпирлерин Төп комитет чүүлдүг деп көрген болгаш улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелге идепкейлиг киржиринче партияның эге организацияларын кыйгырып турар шиитпирни Төп комитет үндүрген.

«Эш Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп чугула ужур-дузалыг теоретиктиг ажылының парлатынып үнгениниге Төп комитет байыр чедирип тур» деп резолюцияда чугаалап турар. «Марксизм-ленинизмниң ол чугула классиктиг чогаалын, ол ышкаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизиниң материалдарын өөренириниче партияның бүгү эге организацияларын кыйгырып турар шиитпирни Төп комитет үндүрген.

(СЭТА).

Япон улус даштыкы эжелекчилерге удур

ШАНХАЙ. Японнядан дыңнадыглар ёзугаар алырга, «КНО-нуң шериглериниң» Японияга турарынга хамаарышкан дугуржулганы чарарының дугайында айтырыг талазы-биле япон чазак-биле АКШ-тың, Англияның, Канаданың болгаш Австралияның чазактарының аразында чугаалажыышкыннар Токиога чоокта чаа база катап эгелээн.

Кореяда эжелекчи дайында АКШ-биле кады киржип турар чурттарның шериглеринге япон-америк «административтиг дугуржулга» ёзугаар америк эжелел шериглеринге Японияда тывыскан эргелер ышкаш ындыг эргелерни тыпсырын «КНО шериглериниң» командылалы япон чазактан негеп турар. Япон парлалганың дыңдыглары-биле алырга, «КНО шериглериниң» шериг албанныгларын япон судтарның судтаар эргезин чок болдурарын даштыкы херектер министри Окадзакиден Японияда америк элчин Мэрфи негээн. Бо талазы-биле япон радио болза, Японияның тускай хамаарышпас эргелии «КНО шериглеринге» чагырты берген деп демдеглээн.

Япон улустуң тускай эргелиин шак ынчаар кызып кыйып турар чорук чуртта бүгү-ниитиниң киленнээшкинин хайныктырган. Япон радионуң дыңадыгларындан илереп турары-биле алырга, америк шериглериниң Японияга кара туразы-биле үүлгедиглер кылырын хандырып турар бужар-бак япон-америк «административтиг дугуржулганы» бүрүү-биле эде көөрүн болгаш бүгү-делегей эргелерин ёзугаар кеземчелиг судтаашкын Японияны болурун хандырар ужурлуг пунктуну «КНО шериглери-биле» дугуржулгага немеп киирерин бодун «депшилгелиг партия» деп адатынып турар реакциялыг партия безин Иосиданың чазаандан негээн.

Ол-ла ышкаш негелделерни чөөн болгаш барыын социалистиг партиялар база киргеннер.

(СЭТА).

Колхоз тургузуушкунунуң талазы-биле юридиктиг консультация

(Уланчызы. Эгези № 224 (2654) солунда).

Айтырыг. Сааттыг турганының болгаш божуурунуң үезинде херээжен колхозчуну ажылдан хостаарда аңаа трудоденьнер санап бээрин практика канчаар чорударыл?

Харыы. Көдээ ажыл-агый артелиниң чижек Уставын ёзугаар херээжен колхозчуну божуурунуң мурнунда бир ай база божааныныг соонда бир ай үе иштинде ажылдан хостаар, ооң ажылдаан трудоденьнериниң ортумак хемчээли-биле ол ийи ай иштинде ооң чартыын колхозчуга санап бээр.

Чижээ, херээжен колхозчуну божуурунуң ужурунда ийи ай иштинде — 1952 чылдың май 1-ден июль 1-ге чедир ажылдан хостаан, ажылдан хосталгыже чедир бир чыл иштинде (1951 чылдың май 1-ден 1952 чылдың май 1-ге чедир үеде) ол 240 трудоденьнерни ажылдаан болза, ажылдаан трудоденьнериниң ортумак хемчээлиниң чартыын колхозунуң ажылдан хосталган үезинде, тодаргайлаарга ай бүрүде 10 трудоденьнерни, ынчаарга шупту 20 трудоденьнерни санап берзе чогуур.

Айтырыг. Тус-тус кижилериниң болгаш организацияларның артельге чедирген когаралдарын дедир эгидер дугайында билдириишкинни колхоз кайнаар кижизе чогуурул?

Харыы. РСФСР-ниң Хамааты Хоойлузунуң 2 дугаар чүүлүн ёзугаар колхозтарның эт-хөреңги талазы-биле маргылдааларын суд чурумму-биле шиитпирлээр.

Колхозтарның боттарының аразында-даа, ол ышкаш күрүне, кооператив болгаш хамаатылар-биле керээлерден болгаш өске-даа эт-хөреңги чүүлдериниң үнүп турар бүгү маргылдааларын негелдениң түүү хамаан чокка улус судтарынга көөрүн 1937 чылда-ла совет чазак шиитпирлээн. Ооң ужурунда негелделиг билдириишкинни улус судунче бижизе чогуур.

Чер талазы-биле маргылдааларны тускай чурум-биле көөр.

Айтырыг. Негелделиг билдириишкинни канчаар бижиир ужурлугул?

Харыы. РСФСР-ниң Хамааты-Чорудулга Хоойлузунуң 76 үүлү болза, негелделиг билдириишкинге мындыг үүлдер бижитинген турарын доктааткан:

а) негекчиниң ылап шын ады (чижээ, Танды районда «Чаа орук» колхозтуң баштаар чери);

б) харыылакчының, тодаргайлаарга негелде талазы-биле харыыга кирер кижиниң ылап шын ады (чижээ, Танды районнуң хереглекчилер ниитилелиниң баштаар чери);

в) негекчиниң азы харыылакчының доктаамал чурттап азы ажылдап турар черин тода айтыр;

г) негелдеге кол байдалдарның допчузун болгаш ону бадыткап турар барымдааларны айтыр;

д) негелденің өртек үнезин айыткан негекчиниң негелдези.

Айтырыг. Негелдени кандыг хуусаа иштинде киирген туруп болурул?

Харыы. РСФСР-ниң Хамааты Хоойлузунуң 44 үүлү болза, эрги өре-негелденің киирзе чогуур хуусаазы эрттерге негелде киирер эрге үүш чок апаар деп доктаадып турар.

Күрүненің үлетпүр бүдүрүлгелери болгаш албан черлери-биле, өске колхозтар-биле, ол ышкаш хөй-ниити организациялар-биле колхозтарның маргылдааларының дугайында негелде кылырын бүдүн чартык чылга, колхозтарның хамаатылар-биле маргылдааларының талазы-биле үш чылга доктааткан.

Трудоденьнер дугайында колхозтарның колхозчулар-биле маргылдааларының талазы-биле негелде кылырын ССРЭ-ниң ТКҚ болгаш УКЧ-ниң 1937 чылдың июль 26-да үндүрген доктаалы-биле бир чыл хуусаага доктааткан.

Айтырыг. Бир эвес негелде кылырының хуусаазын эрттирипкен болза, колхоз баштаар чери канчаар ужурлугул?

Харыы. Ындыг таварылгада негелде кылыр үеде колхозтуң баштаар чери негелденің хуусаазын узадыр дугайында улус судунуң мурнунга дилег кылыр ужурлуг. Бир эвес негелде кылырының хуусаазын эрттиргениниң чылдагааннарын чөптүг деп көөр болза, улус суду РСФСР-ниң Хамааты Хоойлузунуң 49 үүлүн ёзугаар ол хуусааны узадып болур.

Айтырыг. Тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинге ажылдаан комбайнёрларның, трактористерниң болгаш өске-даа ажылдакчыларның күн-ажылын канчаар төлеп бээрил?

Харыы. МТС-терниң мастерскаяларында тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезиниң талазы-биле ажылдарга күш-ажылды кылганың барымдалаар төлевирин ажыглаар. Тус-тус ажылдарның нормаларын, үезин ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый Министерствозундан болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар Министерствозундан 1949 чылда бадылаан.

МТС-тың доктаамал ажылчыннарының, ол ышкаш күскү-кышкы үелерде тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинге киириштирген комбайнёрларның, трактористерниң, трактор бригадаларының бригадирлериниң болгаш оларның дузалакчыларының ажыл төлевирин ол нормалар болгаш доктааткан өртектер ёзугаар төлеп бээр.

Айтырыг. Колхозтарның саннарын хаап база колхозтарның агар саннарындан акша түннерин албан-биле үндүр бижип болур бе?

Харыы. Күрүне банкызының, Көдээ ажыл-агый банкызының салбырында болгаш ажаалга кассаларында колхозтарның саннарын хаарын ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелиниң 1935 чылдың март 27-де хүлээп алган «Колхозтарда сан-хөөнү болгаш саннарны чурумчулар дугайында» доктаалы-биле хоругдаан.

Колхозтарның агар саннарындан акша түннерин албан-биле үндүр бижирин колхозтар боттарының төлээр үндүрүглериниң хуусааларын эрттирипкенде, ол ышкаш колхозта санатынып турар төлевирлерни хоойлу-биле доктааткан чурум ёзугаар албан-биле хавырар дугайында судтан шиитпир үндүргенде болдуруп болур.

Колхозтарның агар саннарындан албан-биле кылыр учётка бижидилгени ону кылып турар хүнде бар турар түннүң 70 хуузундан хөй эвес хемчээлге чорудар, ынчаарга ол түн өре дуглаарынга четпейн барза — 70 хуудан ашпас болза, өре дуглаарынга дараазында кирер түннү маанаар.

Айтырыг. Колхозка учётту чурумчудар талазы-биле артельдиң санакчызынга дузаламчы көргүскени дээш районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң инструктор-бухгалтеринге артель трудоденьнер санап берип болур бе?

Харыы. Чок, ынчап болбас.

Районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң инструктор-бухгалтери болза, күрүнеден ажыл-төлевири ап турар. Колхозтарның талазындан кандыг-даа төлевир чокка учётту чурумчудар талазы-биле колхозтарга дузаламчы көргүзери ооң албан хүлээлгезинге кирип турар.

В. СОКОЛОВ.

(Уланчылыг).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының ноябрь 14-те медээлээни болза, эрткен хүннүң дургузунда Улустуң армиязының катыжыышкыннары-биле кыдат улустуң эки-турачы кезектери америк-англи эжелекчилерге болгаш лисыманчы шериглерге удур камгалалдың тулчуушкуннарын Кымхва районга чоруткан.

Ноябрь 13-те дүне америк эжелекчилер кандыг-даа шериг объектилери чок Пхеньянның кыдында Хаганни суурже агаар халдаашкынын чорудуп, ону араатанзыы-биле бомбалаан. Ол халдаашкынның түннелинде дыка хөй кижи өлген болгаш балыгланган.

Ноябрь 14-те Улустуң армиязының зенитти кезектери-биле дайзының самолёттарын кедеп адар адыгжы-анчылар дайзының 8 самолёдун андара аткан болгаш 5 самолёттуу үрей аткан.

(СЭТА).

Грециядa тараачыннарның аар-берге байдалы

СОФИЯ. Болгарияның телеграф агентилелиниң дамчыдып турары болза, Грецияда тараачыннарның ядыы байдалының дугайын «Этникос кирикс» деп грек солун медээлеп турар.

«Чурттан хөвеени үндүр сөөртүрүн хоругдааны-биле холбаштыр хөвеңчилер эрткен чылын он-он миллиард драхм (грек акша) когаралга таварышканнар. Оон аңыда, күрүне моон мурнунда садып алган хөвеңнинің өртээниң 40 хуузун оларга төлеп бербээн деп ол солун бижип турар.

Тапкы тарыкчыларының байдалы оон-даа артык коргунчуг. Тапкыга доктаамал өртекти тургуспаанының хараазы-биле чиижек садыгжылар тараачыннардан тапкыны эрткен чылда турган өртектен 40—60 хуу чиик өртек-биле садып ап турар. Олардан садып алган тапкының өртээн күрүне ам-даа төлеп бербээн. Иштики рыноктуң кызыы чоруундан элээн хөй тапкы тарыкчыларының ийи дүжүттен алган тапкызын саттынмайн чыъдып турар чорукка чедирген. Ол бүгү байдалдарның түннелинде тапкы тарыкчыларының байдалы дыка бергедээн. Оларда кедер хеп болгаш идик чок, хлеб садып алыр акша чок. Тараачыннар бодунуң продукциязын доктаатынган өртектен ажыр садар болза, оларны истеп-сүрүп турар. Харын чиижек садыгжылар тараачыннардан продукцияны чиик өртек-биле садып албышаан, тараачыннарны мөлчүп, а ооң соонда ол бараанларны улуг өртекке садып турда, оларга удур кандыг-даа хемчегни албайн турар.

Ногаачыларның, садчыларның болгаш малчын тараачыннарның байдалы база ол хире аар-берге болуп турар».

(СЭТА).

Венада транспорт фирмаларының ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны

ВЕНА. Ажыл төлевирин бедидер дугайында ажылчыннарның негелдезин хандырып бээриниң администрация ээлериниң ойталаанындан Венага бүгү транспорт фирмаларының ажылчыннары ажыл соксадыышкынын кылганнар. Найсылалда ажыл чоктарның санының өскенин ажыглап, фирмаларның администрация ээлери ажыл соксадыышкынын болдурбас, ону дедир организастаар кижилерни ажыглаарынче шилчээннер. Ажылчыннар боттарының камгалалын организастап, бүгү-ле чүүк чүдүрер болгаш дүжүрер пунктуларга боттарының камгалал отрядтарын тургусканнар.

Фирма ээлерин камгалавышаан, ажылчыннарга удур Австрияның «Улусчу» (АНП) деп адаар партиязы ажыы-биле удурланып турар. Демократтыг солуннарның медээлеп турарын ёзугаар алырга, АНП-ниң даргазы Рааб ол черлерни камгалаары-биле полицейжи отрядтарны чорударын Венаның полиция-президентизинден тускай дилээн.

(СЭТА).

Флоренцияда металлургтарның тиилелгези

РИМ. Бүдүрүлге ээлериниң бүдүрүлге хагганын чарлаанының 25 хүннер эрткен соонда Флоренцияда «Куре» деп металлургия бүдүрүлгелери бодунуң ажылын долузу-биле катап чорудуп эгелээн. Бүдүрүлге ээлериниң бүдүрүлгелер хаар дээн оралдажыышкыны үүү-даа болбаан. Ол үениң дургузунда бүдүрүлгелерге ажылдап турган ажылчыннар бүдүрүлге ажылын үргүлчүлээннер. Бүдүрүлге ээлери-биле ажылчыннарның профэвилел организацияларының аразынга болган дугуржулгаларга үндезилээш ол 25 хонукгун ажыл төлевирин ажылчыннар алырлар.

(СЭТА).

Итали школачыларның өөренир чери чок

РИМ. «Унита» солуннуң медээлеп турары болза, ноябрь 11-де Реджо-Калабрия можунуң Палата деп черинің бүгү ажылчы чоннары школаларның бажың-балгаттарының долузу-биле чедишпейн турарынга удурланыышкынның демдээ кылдыр бир хүн дургузунда ажыл соксатканнар. Ында 700 уруглар школада өөренмейн турар. Ол чер 1951 чылда болган суг үеринің үезинде когараан болгаш хөй-ниитиниң база чурттал-ганың бажыңнарының дыка хөйү чок кылдынган болгаш үрелген. Школаның карачаңгыс бажыңынче чурттаар чер чок арткан каш чүс-чүс кижилерни киирген. 1951 чылдың октябрьда үрелген электри четкизи мынчага чедир катап тургустунмаан.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

1953 чылда областың „Шын" солунунуң чагыдылгазы эгелээн

ЧАГЫДЫЛГАНЫҢ ӨРТӨӨ:

Чылда — 52 рубль 20 копеек
Чартык чылда — 26 рубль 10 копеек
3 айда — 13 рубль 05 копеек
Неделяда 5 үнер.

Чагыдылганы «Союзпечатьтың» хоорайларда килдистери, харылзаа салбырлары болгаш агентилери, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар.

Ооң-биле кады областың:

«ТУВИНСКАЯ ПРАВДА», «ТЫВАНЫҢ АНЫЯКТАРЫ» — «МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ», «СЫЛДЫСЧЫГАШ»

Солуннарының чагыдылгазын база хүлээп ап турар.

Шупту чагыдылгаже!

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторвуң 3—62, харыысалгалыг редакторвуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал килдистериниң—3—88: харыысалгалыг секретарьның 4—98; пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б02011. Облкүүсномвуң типографиязы